

امنیت غرب آسیا

در

نظام قدرت

مؤلف:

دکتر محمد حسن دادرس

انتشارات دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران

تأیستان ۱۳۹۸

سرشناسه	دادرش، محمدحسین، ۱۳۳۹-
عنوان و نام پدیدآور	امنیت غرب آسیا در نظام قدرت/مؤلف محمدحسین دادرش.
مشخصات نشر	تهران: ارتش جمهوری اسلامی ایران، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، انتشارات دافوس، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۳۲۹ ص.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۶۷۸-۰۰۹-۴
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	چاپ قبلی: ارتش جمهوری اسلامی ایران، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، انتشارات دافوس، ۱۳۹۵ (۳۲۹ ص)
موضوع	امنیت ملی -- خاورمیانه National security-- Middle East
موضوع	امنیت بین‌المللی -- خاورمیانه Security, International -- Middle East
موضوع	منطقه‌گرایی -- خاورمیانه Regionalism-- Middle East
موضوع	قدرت (علوم اجتماعی) (Power (Social sciences)
موضوع	میانه -- تاریخ Middle East -- History
موضوع	خاورمیانه -- سیاست و حکومت Middle East -- Politics and Government
موضوع	خاورمیانه -- جنبه‌های استراتژیکی Middle East-- Strategic aspects
شناسه افزوده	ارتش جمهوری اسلامی ایران، دانشگاه فرماندهی و ستاد، انتشارات دافوس
شناسه افزوده	Iran Army Command & Staff College, Daphn Publisher
رده بندی کنگره	UA۸۳۲
رده بندی دیویی	۳۵۵/۰۳۳-۵۶
شماره کتابشناسی ملی	۵۷۷۹۴۸۷

عنوان: امنیت غرب آسیا در نظام قدرت

نویسنده: دکتر محمدحسین دادرش

ویراستار: حمید همت

صفحه‌آرایی: علیرضا حسین خاتلو

طرح روی جلد: علیرضا قانع

ناشر: انتشارات دافوس آجا

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

تاریخ نشر: چاپ اول تابستان ۱۳۹۵

ویرایش دوم تابستان ۱۳۹۸

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مدیریت چاپ، انتشارات و فصلنامه دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا

قیمت: ۴۰۰۰۰۰ ریال

نشانی: تهران، میدان باستور، خیابان دانشگاه جنگ، دانشگاه جنگ ارتش جمهوری اسلامی ایران، دانشگاه فرماندهی و ستاد،

انتشارات دافوس آجا

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۱۴۱۹۱ : ۰۲۱-۶۶۴۷۰۴۸۶-۲۱

۱. مسئولیت صحت مطالب بر عهده‌ی مؤلفین می‌باشد.

۲. کلیه حقوق برای دافوس آجا محفوظ است. (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است)

فهرست مطالب

مقدمه	۹
فصل اول: پدیده قدرت	۱۳
مفهوم و معنی قدرت	۱۴
ویژگیهای قدرت	۱۶
مذموم بودن یا اخلاقی بودن قدرت	۱۷
توازن قدرت	۱۸
قدرت و روابط بین الملل	۲۱
قدرت و بازدارندگی	۲۳
اصول بازدارندگی	۲۶
روش های بازدارندگی	۲۷
نگاه اسلام به قدرت	۲۸
فصل دوم: قدرت ملی عناصر و عوامل آن	۳۳
قدرت ملی	۳۴
قدرت ملی و ژئوپلیتیک	۳۵
عوامل قدرت از نگاه ژئوپلیتیک	۳۷
(۱) عوامل ثابت	۳۷
(۲) عوامل متغیر	۵۰
احزاب	۵۶
عناصر قدرت ملی	۶۳
فصل سوم: نقش سایر عوامل در قدرت	۷۷
ژئواکونومیک	۷۸
ژئوکالچر	۸۱
جایگاه نظرات سیستمی در قدرت	۸۶
نظام های بین المللی	۸۸

۸۹	۱- نظام چند قطبی
۹۰	۲- نظام دو قطبی
۹۴	۳- وضعیت موجود
۹۵	فصل چهارم: منازعات غرب آسیا
۹۶	مفاهیم
۹۹	ناسیونالیسم منطقه
۱۰۲	۱- ترکیب
۱۰۴	۲- ترکیب
۱۰۷	قومیت در غرب آسیا (اومانیه)
۱۱۱	۱- ظهور ملت‌سازی در غرب آسیا
۱۱۲	۲- ظهور کارگران حزب کردستان و ناسیونالیسم کردی
۱۱۴	۳- ترکیب قومیتی منطقه غرب آسیا
۱۱۶	بافت مذهبی منطقه
۱۱۸	۱- وهابیت
۱۲۱	۲- تشکیل گروه‌های تکفیری
۱۲۹	اختلافات ارضی و مرزی در غرب آسیا
۱۳۴	منازعات آب در غرب آسیا
۱۳۵	۱- رودخانه نیل و کشورهای مرتبط
۱۳۷	۲- حوزه رودخانه‌های اردن و لیبانی
۱۳۸	۳- رودخانه دجله و فرات
۱۳۸	۴- رودخانه هیرمند
۱۳۹	شورای همکاری خلیج فارس
۱۴۲	ایده غرب آسیا بزرگ
۱۴۶	برنامه‌های پیشنهادی طرح غرب آسیا بزرگ
۱۴۷	رژیم اشغالگر و صهیونیستی اسرائیل

۱۵۴	 ناتو در غرب آسیا
۱۵۹	 ۱- دلایل توجه ناتو به غرب آسیا
۱۶۱	 ۲- ناتو و رژیم صهیونیستی
۱۶۳	 جنبشهای آزادی بخش (ساف، حماسه، حزب الله)
۱۶۳	 ۱- ساف
۱۶۶	 ۲- جنبش اسلامی حماس
۱۶۹	 ۳- حزب الله لبنان
۱۷۳	 اختلاف دریای خزر
۱۷۶	 نفت و غرب آسیا
۱۸۱	 فصل پنجم: منطقه گرا در غرب آسیا
۱۸۲	 منطقه
۱۸۲	 تقسیم مناطق
۱۸۵	 ساختار نظام منطقه‌ای
۱۸۷	 منطقه‌گرایی در غرب آسیا
۱۸۸	 ۱- تفکیک سطح منطقه‌ای از جهانی
۱۸۹	 ۲- قدرت‌های منطقه‌ای
۱۹۰	 ۳- قدرت‌های بزرگ
۱۹۵	 ۴- ابر قدرت
۱۹۹	 فصل ششم: نظام بین‌المللی و امنیت در غرب آسیا
۲۰۰	 امنیت
۲۰۲	 سطوح امنیت
۲۰۵	 نظریه امنیت منطقه‌ای
۲۱۳	 امنیت در سطح منطقه‌ای
۲۱۷	 انواع مجموعه‌های امنیتی
۲۲۲	 مجموعه امنیتی غرب آسیا

۲۲۳.....	سطح داخلی.....
۲۲۷.....	ریشه‌یابی منازعات داخلی منطقه غرب آسیا.....
۲۲۹.....	سطح منطقه‌ای امنیتی غرب آسیا.....
۲۳۰.....	۱- هم پیوندی درونی.....
۲۳۱.....	۲- تعامل برون گرایانه.....
۲۳۲.....	۳- تنوع چند بعدی موجود در منطقه‌گرایی غرب آسیا.....
۲۳۳.....	۴- پالش‌های برون‌زا و درون‌زا در منطقه غرب آسیا.....
۲۳۳.....	۵- توزیع قدرت.....
۲۳۴.....	۶- حوزه‌های امنیتی.....
۲۳۵.....	۷- رژیم اشغالگر و امنیت منطقه.....
۲۳۹.....	۸- اختلاف بر سر منابع.....
۲۴۰.....	۹- مهاجرت در منطقه.....
۲۴۱.....	۱۰- رابطه کشورهای منطقه.....
۲۴۳.....	سطح جهانی.....
۲۵۱.....	پیوست‌ها.....
۲۵۲.....	روزشمار وقایع در خاورمیانه.....
۲۶۵.....	فهرست اعلام (اشخاص نام برده شده در کتاب به ترتیب حروف الفبا).....
۲۷۳.....	اتحادیه ملل آسیای جنوب شرقی (آسه آن).....
۲۷۵.....	سازمان همکاری‌های اقتصادی آسیا - اقیانوسیه.....
۲۷۶.....	متن کامل اساسنامه ساف.....
۲۸۱.....	قطعه‌نامه ۲۴۲ و ۳۳۸ شورای امنیت سازمان ملل متحد.....
۲۸۲.....	پیمان آتلانتیک شمالی (واشنگتن دی. سی. ۴ آوریل ۱۹۴۹).....
۲۸۶.....	اتحادیه اروپا.....
۲۸۹.....	منشور سازمان ملل متحد.....
۳۲۵.....	منابع و مأخذ:.....

با مروری بر گذشته تاریخی مناطق مختلف جهان و بررسی تحولات در دوران‌های مختلف می‌توانیم به علل موفقیت و یا عدم موفقیت کشورها، برای رسیدن به نظام جهانی پویا و یا پیش‌بینی نسبی وضع آینده دست پیدا کنیم.

جوامع غربی در قرون وسطی برای مدت طولانی در یک حالت ابتدایی و عقب‌ماندگی به سر می‌بردند. مظاهری از تمدن و پیشرفت، چه به‌عنوان نمادهای شهری و چه به‌صورت شاخص‌های زندگی فردی در این کشورها دیده نمی‌شد.

سال‌های پایانی قرن اول و ابتدایی قرن دوم هجری قمری جهان اسلام از فضای بازتری برخوردار بود. در این عرصه مشروعیت جامعه، تحت تعالیم اسلام و حضور امامان معصوم به‌خصوص امامان پنجم، ششم (علیه‌ماالسلام) به مرحله پیشرفت علمی رسید که چشم بشر به شکوفایی علمی پدید می‌آید. نایب‌النوین در تمامی عرصه‌های مختلف علوم باز شد. تربیت علما و فرهیختگان بی‌شماری منبسط به این دوران می‌باشند که به انتشار آثار جدیدی در عرصه علوم مختلف مانند پزشکی، ریاضیات، نجوم و ... پرداختند و در این دوران بود که کشفیات ارزشمندی به دنیای بشر نیز عرضه شد. اروپا نیز متأثر از پیشرفت جامعه اسلامی و دانشمندان و چهره‌های علمی شرقی در نوزایی و تغییر در قالب رنسانس پیشرفت‌های اساسی داشت. در این زمان کتاب آثار دانشمندان اسلامی مانند ابوعلی سینا قرن‌ها در اروپا تدریس می‌شد.

با ورود آثار علمی شرق به اروپا، آثار تمدن، با سواد شدن و صحنه‌ای شدن به سرعت جامعه اروپا را فراگرفته به گونه‌ای که اروپائیان توان استحصال و ایجاد بهره‌وری و فعال‌سازی معادن و منابع خود را پیدا کردند، و به مرور کشورهای اروپایی از ثروت سرشاری بهره‌مند شدند. انباشته شدن ثروت به رشد ناسیونالیسم در اروپا کمک نموده متعاقب آن این کشورها سعی در سرمایه‌گذاری و تجهیز نظامی خود نموده و با رشد تکنولوژی و ماشین آلات صنعتی، کشورها از نظر نظامی قدرتمند شدند. توانمندی‌های نظامی در این کشورها شوق دست‌اندازی به منابع دیگران در سایر مناطق را ایجاد نمود.

و ظهور سلطه و استعمار در کشورهای اروپایی برای مصادره منابع دیگر کشورها به صورت نوین پایه گذاری شد.

جنگ های ناپلئون، جنگ جهانی اول و دوم، نتیجه پیدایش قدرت بود، قدرتی که در دست حکمرانان بوده و فارغ از تعالیم اخلاقی و معنوی با نگاه قدرت مدارانه به سلطه گری و منفعت بیشتر به کار گرفته می شد. یکی از آثار رنسانس جدایی زندگی اجتماعی و سیاسی از حوزه تعالیم دینی یا لیبرالیسم بود. متولیان کلیسا و امور دینی در یک دوره زمانی طولانی، بی حد و حصر به زندگی مردم وارد شده و به صورت امپراطوری دینی مردم را تحت فشار گذاشته بودند.

پس از رنسانس پدید آمدی که بستر حضورش به شدت فراهم بود، جداسازی زندگی سیاسی و اجتماعی از حوزه دین در عمل دنبال شد. تئوری های ژئوپلیتیک، ژئواکونومیک و ژئوکالچر به مرور در یک روند تکاملی و به صورت مکمل هم، متأثر از پدیده های فناوریانه و توان مدیریتی، گردنندگان جوامع را به صحنه آورده و برای جوامع به اندازه قدرتشان هدف گذاری کرد.

آنچه به راحتی قابل مشاهده بود این بود که کمربتل صاحب قدرت با سبقت گرفتن از هم، سعی در دستیابی به کشورهای صاحب منابع و انرژی، بودند و در این ارتباط غرب آسیا به علت برخورداری از منابع و انرژی سرشار خود توانسته بود توجه این کشورها را به خود جلب نماید.

حقوق کشورها در منطقه ای که در آن قرار دارند و تنظیم و ارتباط آنان با سیستم و نظام بین المللی، چه برای محافظت و برخورداری از حقوق خود و چه برای به دست آوردن و ایجاد امنیت خود، بر اساس میزان قدرت آن کشور شکل گرفته و تابعی از قدرت آن کشور در حوزه های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نظامی می باشد. در برقراری رابطه کشورها، نحوه تعامل و ارتباط و ظهور عینی آنان در جامعه با میزان قدرت کشورها رابطه معنی داری وجود دارد. در این رابطه تأثیر گذاری و تأثیر پذیری طرفین از هم و تحمیل خواست و اراده در مراوده، معمولاً متأثر از توان و قدرت دو طرف تنظیم می گردد.

منطقه‌بندی ایجادشده در سطح جهان همواره برخوردار از قدرت‌های برتر به‌صورت تک‌قطبی، دوقطبی و چندقطبی بوده است. کشورهای برتر سعی در اثرگذاری منطقه‌ای و تأمین منافع بیشتر برای خود با توسل به قدرت بیشتر داشته‌اند. این رابطه در نظام جهانی با تحمیل قواعد به کشورهای باقدرت کمتر همراه بوده است. کشورهایی در این سیستم از قدرت بیشتری برخوردار بوده‌اند که توانسته‌اند منافع خود را حفظ و در وضع مطلوب‌تری ظاهر شوند.

کشورهای غرب آسیا با تمامی منابع فراوان و انرژی، به‌خصوص نفت که جهان را به خود وابسته کرده است به علت تکیه کردن به قدرت‌های بزرگ و فقدان استقلال و توان باور اراده خود، سعی را برای خاورمیانه ایجاد کرده است که دستاورد آن حضور قدرت‌های بزرگ، ناسیونالیسم، دخالت در امور سیاسی و اقتصادی در منطقه بوده است. در این کتاب تلاش شده است با برشماری عوامل ایجاد قدرت و امنیت در یک کشور، در یک منطقه و در نظام بین‌المللی، ناام قدرت و چالش‌ها و منازعات در مجموعه امنیتی غرب آسیا به‌صورت خاص مورد بررسی قرار گرفته و نقش و عوامل عدم ثبات و امنیت را در کشورهای منطقه و مجموعه امنیتی غرب آسیا مورد واکاوی قرار داده و رابطه غرب آسیا با نظم جهانی مورد مطالعه قرار گرفته است.

مؤلف: امام‌موفقیت جهان اسلام

محقق: حسین دادرس